

ունկնող
24-ի վր
նացուցի
զարձա
նշա
անց
մին
ընդ

լրացու
ասար
մասին
-2

ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 111 ՏՄԵՐՈՒՄԵՐՈՐԻ ՏՄԵՐ Հարաթ 5 (Հուլիսի)

1897

Հարաթ 5 (Հուլիսի)

ՏՄԵՐՈՒՄԵՐՈՐԻ ՏՄԵՐ № 111

Տարեկան 10 բուլբ, վեց ամիսը՝ 6 բուլբ, երեք ամիսը՝ 3 բ. 50 Կ.
ամիսը՝ 1 բ., հասցով 5 Կ.
Բաժանարար գրուած են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը:

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ. Редакция „Норъ-Даръ“
կամ Tiflis. Rédaction „Nor-Dar“.

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերէն) ժամը 9-ից
մինչև 3-ը: Ծայտագրութիւններն ըն լուծուած են տանի լեզուներով
Ծայտագրութիւնները՝ լատին 2 Կ., լեզուները համար կրկնապատկի:

ԲՈՎԱՆԻՍԻՏԻՆ

Բ ո Վ Ն Ի Ս Ի Ն.— Լուրեր:
Վշտայի Գաղաթաղուն:
Ս. Էջմիածինը.— (Սեմանական տպագրութիւններ):
Թ Ղ Յ ա կ ց ու թ ի Ն Ն Ե Ր.— Դու-
չէթ:
Ք ա ղ ա ջ ա կ ա Ն.— Յունաստան և
Թուրքիա: Թուրքիա:
Խ ա Ն Ն Լ Ո Ր Ե Ր.— Թէ ինչպէս
ստեղծեց Սլլահը անգլիացուն:
Հ ե ա զ ր Ն Ե Ր:
Բ ա Ն ա ս ի ր ա կ ա Ն.— Վարդապետ
կան հանգու:
Տ ե ղ Ե կ ա տ ու:
Յ ա լ տ ա ր ա ր ու թ ի Ն Ն Ե Ր:

Բ Ե Ր Ո Ն Ի Վ Ո Ն

«Բիւզանտինիէն ծայտալիք» ամսագրում հրատարակուած է «Նոր-Դար» ի ընթերցողներին ծանօթ հայագէտ Ա. զուտ Բուրգալի քննադատութիւնը պրոֆ. Գարիբի այն գրութեան, որ խօսում է Մովսէս Խորենացու և Արգաթ թագաւորի մասին: Երիտասարդ գիտնականը մի առ մի խօսում է Գարիբի ասածների վրայ, յիշում է, որ Գուտ-շիլը Խորենացու պատմութեան ժամանակ որոշել է 634 և 642 թուրքը, իսկ Գարիբը հասցնում է մինչև 925 թիւը, թէև առանց հիմքի, կամ թէ հիմնուելով այն կէտի վրայ՝ թէ Խորենացին գործ է ածել Սահառի պատմութեան հայերէն թարգմանութիւնը, որ կատարուել է իբր թէ 690 և 692 թուին: Գարին Բուրգալիից ցոյց է տալիս, որ Մովսէս Խորենացին գործ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

„ՈՅՈՒՐՈՒՆ ԶՆՆԻՐ“ պատկերազարդ: Երկրորդ տարի: Բ. Վիրը: 1897 թ. Թիֆլիս. տպարան Ռո-տինիանցի:

Մի անգամ Գարիբում հրատարակեալ մի մեծ դահլիճի ամբողջ մի երկրորդ տարի, զօններն պարտն, դասախօսութիւն էր անում հասարակական հարցերի մասին: Ուշադրութեամբ լսող ժողովուրդը յանկարծ վերադուլ է և սկսում են ամեն կողմից փառած պատուներ, կրկնակոչելներ, թղթի կոլոններ, աւելներ և այլ պատահած իրեր տեղալ խղճի գլխին: Գարինը այդ հարուածների տակ դառնում է գէպի ժողովուրդը և ասում. «Գարիբներ, ինչպէս երեւում է մի փոքրիկ թիւրիմացութիւն է տեղի ունեցել մեր մէջ: Դիտ աշակերտի մոտակայքի թողեց մեզ վրայ և մենք ապամայից յիշեցինք այս դէպքը, երբ թերթիները վերոյիշեալ հանդէսը: Օյս հանդիսի հրատարակչի պ. Ե. Լաւայանցը անցեալ տարին հրատարակեց այդ հանդիսի մի գիրք, որը և քննադատուեց: «Նոր-Դար»-ում (№ 79, 80, 81, 82.), ինչպէս և ուրիշ թերթերում: Գ. Լաւայանցը իր գիտութեան ու հասկացողութեան չափ օգտուել է այդ քննադատութիւններից և այդ պարզ երևում է իր նոր հրատարակութիւնից, որի վարտները գրեթէ բոլոր քննադատութիւնները չնայատուարա է համարում և մոռացութեան է աւելում նրանց դատապարտութիւնները: Նա նպատակւոր է համարում իւր համար մինչև անգամ Վեննայի Միջազգային համագումարի հայերի հրատարակած քննադատութիւնը (Հանդ. Սմա. 1896.

է անել Մար Արաի գրուածքը, միայն թէ չափել է, փոփոխել է: Սակայն Մովսէս Խորենացու քննադատութիւնը գեա վերջացած չէ, մանաւանդ որ շատ աղբիւրներ, որոնք կապ ունեն նրա հետ հրատարակուած չեն, և երկրորդ Մար Արաի տարբեր ներառիտ գրուածքը դեռ լոյս չէ տեսել:

Նոյն պարտն թարգմանել է հայերէնից և հրատարակել յոյն բնագրի հետ Հիպպոլիտ Բոսարացու մի ճառը:

«Պետեր. Վեդ. Կիսիլով, Գիւրի Գիւրտիստեանական ցուցահանգէսում հիմնուել է թղթակցների մի բիրտ այն հիմունքների վրայ, ինչ հիմունքների վրայ, որ հիմնուած էր միևնոյն անասի բիրտ նիշմի-նով գործում: Ցուցահանգիսի յանձնաժողովը խնդրել էր լրագրողներին մի քանի խմբագրութեանց ուղարկելու իրենց թղթակցները:

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի էջմիածնացոյց Գ. Լուրդ եկեղեցու ծխական պ. Աւետիք (Արամ) Միքայէլեան Ծառուերանը կատարելով իւր հանգուհար կատարել է մի զանգակատուն և երկու զանգակ է ձուլել տունը, որ կշռում են 24 1/2 փութ: Զանգակներն իրենց մեծութեամբ Վանաց մայր եկեղեցու զանգակներից յետոյ առաջինն են Թիֆլիսում: զանգակատունը և զանգակները երկուստեք Ծառուերանին նստել են 1,600 բուլբի:

№ 5. երես. 153), որ քաղցր խօսքերով ապտակում է պարտնի հանդէսը, որ վարդիմանութեան զորակի տակ է ուղում պնդուել: Մեր նպատակը չէ գանգաւ քննադատութիւնների միտքը հասկացնել պարտնի, ուստի թողնելով այդ ամենը ընթերցողին, որ նա կրկին աչքի անցկացնի, գտնէ մեր ասելքին: Միայն ասենք այստեղ, որ պ. Լաւայանցը քննադատութիւններ կար դալիս պէտք է միշտ տարբեր թէ քննադատը ինչի մասին է խօսում, այսպէս օրինակ՝— 1) քննադատը կարող է ուրախանալ, որ հայոց մէջ մի ազգաբանական հանդէս է երևալ գալիս, 2) ընդհանրապէս այդպիսի մի լաւ հանդիսի օգտուները գտնել, 3) Ազգագրական հանդիսի խմբագիր պ. Ե. Լաւայանցի աշխատանքութիւնը գնահատել, 4) այդ հանդիսի մէջ հաւատարած ժողովրդագրական նիւթերի հետ տարբերութիւնը և օգտակարութիւնը նկատել, 5) թարգմանած հեղինակութիւնների մեծ արժանիքը գովասանել և այլն: Բայց միևնոյն ժամանակ քննադատը կարող է քննութեան ենթարկել թէ պ. Լաւայանցը որքան պատրաստութիւն ունի այդ գործի համար, որքան հասկացողութիւն ունի, օգտակար թէ վասակաւ ուղղութիւն ունի արդեօք, կարող է արդեօք նիւթերը ճշգրտութեամբ հաւաքել և խմբագրել, արդեօք ընթերցողին գիտատարութեամբ չի մոլորեցնել, արդեօք այդ նիւթերը իւր գիտական կամ անձնական նախապաշարմունքներին չի ծառայեցնել, ինչպիսի գրուածքներ կը թարգմանէ ընթերցողի համար արդեօք գիտութեան մէջ արդէն ընդհանրապէս ընդունուած թէ այն ինչ որ կուտակական է և գուցէ տղէտներին է գրուում, և վերջապէս

Խմբագրութիւնն ստացել է «Սեդրա-տայ Սըրապիկոսի եկեղեցական պատմութիւն, թարգմանեց Փիլոն Տիրակացի, և Պատմութիւն վարուց արքայ Սեդրապիկոսի եկեղեցական հոռիմայ, թարգմանեալ Արաուն Յրիգորի Չորա-փորեցոյ, հատոր Ա. և Բ., աշխատանքութեամբ մեարդ. Վ. Տէր-Մովսէսեան (միարան Կ. Էջմիածնի), Վարդա-շապատ, 1897 թ., գիրք 2 ր:

Առանց աշխատանքի ընդարձակ յառաջանք և վերջը կցած ցանկերը հաշուելու, սա ընդարձակ, մօտ 800 մեծագիր նիւթից բաղկացած մի աշխատանքի աշխատութիւն է, որը պատիւ կարող է բերել մեր երիտասարդ վարդապետի ջանասիրութեանը: Բանասէրի համար այս գիրքն անշուշտ մեծ հետաքրքրութիւն կարող է ընծայել:

Եթէ մեր Կ. Էջմիածնի միարանները իրենց եռանդը, փոխանակ ուղարկուելու և աւելնալու արդիւնք մարդկային վրայ, գործ դնեն այսպիսի աշխատանքների վրայ (ամեն մէկն, ի հարկէ, իւր կարողացածին չափ), ինչպէս այդ Միջազգային միարաններն են անում, այն ժամանակ նրանք մասամբ բարձրացած կըլինէին մեր Մայր Աթոռի միարանութեան անունը, որը չափազանց նուազացած է հասարակութեան աչքում:

Ուր հարկն է միջամտութիւն է եղած Գանձակի նահանգում գրիեգործական դպրոց բանալու: Այդ նպատակի

արդեօք հանդիսի աշխատակիցները ձեռնհաս են իրենց ժողովածները ճշգրտութեամբ արձանագրելու և կամ խմբագրելը ձեռնհաս կըլինէ նրանց գրածները տեղիւնտեղը տուրքելու և այլն: Այս Եւսայս յիշած կէտերից, զոր օրինակ առաջին հիւրը հրատարակչի արժանիքը շատ քիչ կըբարձրացնեն, հարցը միւս կէտերի մէջ է, որոնց ներկայումս դեռ եւս ասելիք չառ են լինելու:

Մեր անցեալ քննադատութեան մէջ արեւ ենք մի քանի նկատողութիւններ, որոնցից մի քանին այստեղ մէջ ենք բերում:

Գարին հրատարակելը իւր յայտարարութիւնը ամպլուց յետոյ, գրքի անունը առանց պատճառը յիշելու, փոխել է:

Առաջին յառաջարկում ասում է, որ կուտակական հարցերից հետո պէտք է կենայ, թէև իբրեւ այդպէս չէ:

Իւր գիտութիւնից ու միջոցներից շատ բարձր խոստումներ է անում ժողովրդին:

Յարկում է ամբողջ առաջադրած գասի աշխատութիւնը, ուրեմն իւր հանդէսը պէտք է ոչ մասնագէտների աշխատանքը լինի, մինչդեռ անհրաժեշտ են մասնագէտներ, ուսեալ ու կրթուած աշխատակիցներ:

Դերը հրատարակուած է չորս անգամ աշխատակցութեամբ, որոնք մասնագէտներ չեն:

Մեծ մասը թարգմանութիւն է և կրկնութիւն:

Լեզուն խառն է և քերականութիւնից զուրկ: առհասարակ զանազան պատահական մարդկանց ձեռքով արագարուած են յօդուածները:

Թարգմանութիւնները անմատչելի են ժողովրդին, որովհետեւ մասնագէտների

համար, «Պետեր. Վեդ. Կիսիլով, Նուրուած է 10 դեռեմն տարածութեամբ մի գետին:

Չորեքշաբթի, յուլիսի 2-ին, տեղի ունեցած քաղաքային վարչութեան ժողովում որոշուել է առաջիկայ աշնանից Թիֆլիսի Հաւաքար թաղում, «Ռեզոլու-յա» կոչուած հրատարակչի վրայ հասարակական պարտէլ շինել:

«Նով. Վր. Կիսիլով, Մապուրայի երկրագործութեան և աւաթի միջնատրութիւնը Ամերիկա և Ռուսիա է ուղարկել ճապոնական Նաւթի ընկերութեան կառավարիչ Նախտէին և Զօսկի Նաւթային ընկերութեան կառավարչի օգնական Միսիմիւն՝ այդ երկրների Նաւթարդիւնարեւութեան և վաճառականութեան զանազան ճիւղերի հետ ծանօթանալու նպատակով:

Հինգշաբթի, յուլիսի 3-ին, Թէոդոսիայում 10-ն օրուն անտահանութեան ենթարկուած թրքական «Պարս» չորեւուր մեկնել է դէպի Բաթում թուրք ուխտաւորներ տանելով:

Մօտ օրերս Թէոդոսիայում սպասում են թրքական երեքը չորեւուրին, որը բերելու է 600 մահմեդական ուխտաւորներ:

Չորեքշաբթի, յուլիսի 2-ին, Գովկասի ֆրանսիական գաղութը, որպէս Թիֆլիսում, նոյնպէս և ամեն տեղ, տունից իւր ազգային տունը:

Թարգմանած չեն: Թարգմանութեանց մէջ պէտք է զգուշաւոր ընտրութիւն անել:

Մեր նախնաց հակակրօնական է անուանում:

Գարինը գրքի մէջ գիտելի տակ հակակրօնութիւն է քաղում:

Հայոց եկեղեցու հաւատալիքները ներկայացրած է իրեն նախադաշարում:

Գարինը հետեւում է ֆրանսիական դպրոցի այն ուղղութեան, որ կոչում է նիւթապաշտութիւն, դարձիմականութիւն, որի քաղաքութեան համար նա ոչ անհամոզ է և ոչ վայելութեան սահմանը ճանաչում:

Սյս նկատողութեանց հետ մենք ցանցանք, որովհետեւ մինչդեռ ազգագրական մի մասագիր մեծամեծ օգուտներ կարող է տալ տաւմութեան, գրականութեան և ժողովրդագրութեան, ասացինք որ այս հանդէսը մեծամեծ վերանորոգելու ընդունալ թերութեանի և տղէտների մէջ:

Գ. Ե. Լաւայանցը թէև հայոցայնը տալով մեր քննադատութեան ու «Նոր-Դար»-ին*) իւր գործը վերջացրած է համարում, սակայն և այնպէս չափազանց աշխատել է օգտուել մեր դիտողու-

*) Բնական է, որ հրատարակչի պ. Լաւայանցը նեղաշայ կրթիկոսից, որովհետեւ այս վերջինը քննադատութիւնը նպատակ ունի չազգաբանական հանդիսից, իսկ իւր հայոցայնը, ինչպէս և «Նոր-Դար»-ին, քանի որ ինքը պ. Լաւայանցը երբեմն «Նոր-Դար» ի արագընդի պաշտօնը կատարելով, պէտք է իմանայ, որ «Նոր-Դար»-ում լոյս տեսող մատենախօսական, քննադատական յօդուածները պատասխանատու միմիայն նրանց գրողներն են և ոչ թէ «Նոր-Դար» ի խմբագրութիւնը: Ռեդակցիաները, մատենախօսները, քննադատները պէտք է որ ազատութիւն ունենան իրենց կարծիքը, իրենց գաղափարները յայտնելու:

Մօտերս Վիլնյում վախճանուել է գեներալ-լեյտենանտ Դիմիտրի Բոգդանովիչ Տէր-Ասատուրովը: Հանգուցեալը թիֆլիսցի է. ծառայել է երկար ժամանակ Գովկասում և մասնակցել է լեռնականների պատերազմներին: Լեռնականների, 1877 թ. ապստամբութեան ժամանակ, խաղաղացնելուց յետոյ, նշանակուել է Գիւրի զինուորական շրջանի հեծելազօրքի հրամանատար, որտեղ և մնացել է մինչև իւր կեսերի վերջը: Հանգուցեալի մարմինը բերում է Թիֆլիս: Ինչպէս լսում ենք, նրան էլ ուղում են Վաւրի եկեղեցու դաժնում թաղել, հետեւելով արդէն ընդունուած սովորութեան:

«Եւսիլի Կրայ» թերթի տակով, Զաւրի Իւլե աղգանուելով մի մարդ մի գործիք է հնարել, որը լեռներ ճիւղու համար աւելի յարմար է քան թէ ուժանակը: Այդ գործիքը շատ ազատ է և անվտանգ: Գործիքն ինքը հնարողը անուանել է Գրոմէթէտ:

«Եւսիլ. Ի Իսկուստ» լրագրի տակով, Գիւրի օպերայի նուագաժողովների խմբի կառավարիչ Հիոմանի Գազանին հրաւիրում է Թիֆլիս՝ առաջիկայ սեզոնին օպերային թատրոնի երաժշտական խումբը կառավարելու:

«Վասպի»-ի տակով, Բագուի գաւառի մի քանի տեղերում մօրելիս յայտնուել:

Առաջիկայ յուլիսի 1-ից ց34-ը ղեկավարելու «Նոր-Դար» ին ըստ ժամանոր են գրուում եւ վճարում են 6 բուլբի:

Թիւններից, միայն արեւութիւն չի ունեցել երախտագէտ լինելու և ապաշը-նորհութեամբ ուրանում է մեր քննադատութեան բարեբար աղբիւրութիւնը իւր վրայ: Այդ բնական է: Այժմ մնում է մեզ քննադատել այս երկրորդ հրատարակութիւնը և խմբագրի ունեցած յաջողութիւնը ուղղուելու և խորհրդներից օգտուելու հասկացողութեան մէջ:

Գարինը խոստացել էր տարիական երկու գիրք հրատարակել: Լոյս է ընծայել միայն մէկ գիրք և այժմ երկրորդ գրքի վրայ սպում է: «Երկրորդ տարեալ»—«Երկրորդ գիրք» է: Եթէ այս գիրքը երկրորդ գիրքն է երկրորդ տարեալ, հապա ուր է երկրորդ տարեալ առաջին գիրքը: Իսկ եթէ այս երկրորդ գրքի առաջին գիրքը մեզ յայտնի առաջին գիրքն է, այն ժամանակ ինչ իրաւունքով է վերել գրուել «Երկրորդ տարեալ», փոխանակ Առաջին տարեալ գրելու: Այս գիրքը յառաջադրան էլ չունի, սակայն ունի մի «Այլ և այլ», որ կարող ենք յառաջադրանի տեղ ընդունել: Այդտեղ խմբագրելը նախ խունկ է ծիւղում Լեւտուրոյի ուրուականի առաջ, ուրեմն վերջապէս պիտի յայնձն է առնուած, որ ինքը նպատակ է դրել նրան հետեւել և անվախ սքսող տարածել դարձիմականութիւն, նիւթապաշտութիւն մեր մատաղ սերունդի մէջ: Յետոյ նա խոստովանում է իւր քննադատների առաջ, որ ինքը իւր օյժերից բարձր գործ է այլապէս ոչ մի կրթիկոսի յօդուած չպէտք է հրատարակէր: «Նոր-Դար»-ը, կամ «Երեւոյ խմբագրութեան անգամները պէտք է գրելին, որով սովորուած պարտաւոր էին կարգաւ այն ամենը, որ լոյս է տեսնում գրականութեան հրատարակչի վրայ: Իսկ կրթիկոսի յամնայնի գէպ կարող է միայն պ. Լաւայանցի օգտին ծառայել, քանի որ նա իւր ձեռնարկած գործում սիրում է միայն:

ՎՃՏԱԼԻ ՔՐՈՂԱՔՆՈՒՆ.

«Ուսեալ, զորդացեալ, քաղաքում
նստած, պարագայ թիւնից ձանցեացած
մեր փառաւոր հոգեւոր հայրերը... զմէ
իրենց բարեկեցիկ ժողովրդի արտիզու-
նները բաղխէին, և անս ընդունաւ յու-
սիկներ կապահովուէին ազգի և եկեղե-
ցոյ համար... Ո՛վ Աստուած, այս ինչ
ստորաբար ժամանակներում ենք ապ-
րում. բարութեան համար ոչ միայն
սրտեր, այլև բերաններն անգամ չեն
բացուում:

Այս հրապարակական, կծույանդիմա-
նութիւնները, այս ցաւազին, յաւատարմ
բացականչութիւնները դուրս են պա-
տաւում մի խորին կերպով վշապած
սրտից, որ պատկանում է Վշապի Քա-
ղաքացուն և «Երեւան» № 70-ի մի-
ջոցով ուղղուած են հայ հոգեւորակա-
նութեանը, որի մի նուազատ անդամը
լինելու պատիւն ունեւ և ես: Այն պը
յուածքը, որից քաղել եմ ես յիշեալ
հատուածը, կրում է «Երեւան» զեւղա-
կան քահանայներին խնդրելով վերադառ-
նալ:

Քահանայական խնդիրը՝ վերադառնալ
լիս լինելը նա զիւղական քահանային
թէ քաղաքայինին, լինելը նա նիւթա-
կան ապահովութեան թէ պարտաւորու-
թեան կատարման, առաջին անգամը
չէ, որ հրապարակ է նետում և վերջինն
էլ չէ լինելու, անշուշտ. եւ որքան ա-
ռաջ ենք պնդում, այնքան աւելի է նրա
արծարծման կարելի զգացում, քանի
որ լաւ որդոց գոյութիւնը լաւ հայրերի
գոյութեամբ է պայմանաւորուած: Ըստ
իս մեր խնդիրը, որ միեւնոյն ժամանակ
և ժողովրդի խնդիր է, իսկապէս մենք
պէտք է ուսումնասիրենք, սեր թիւրու-
թիւնները մենք պէտք է լրացնենք,
մեր վերջերը մենք բուժենք. ոչ ապա-
քէն մենք հայրն ենք, դուստր ենք, ու-
սուցիչն ենք: Բայց որովհետեւ ժողովուր-
դը մտաւոր աշխարհում նուազուհետ
անելու կողմից մեզինց առաջ է անցել,
յաճախ նայն իսկ մեր մասնագիտու-
թեան մէջ, ուստի և մեր դերը ինքն է

սկսել և մեն յապատակ է դրել, սակայն
ասում է, որ այդ նպատակը դրել է,
որպէս որ համակրողները համակրութիւն
և աշխատանք իրագործելու, որ իւր ձեռ-
նարկութիւնը թերութիւններ ունի և
աւելի լաւ է համարում կատարելութեան
ձգտելով մօտենալ, քան թէ զգուշ լի-
նելով նպատակից՝ շարունակ խորա-
փելու: Իւր քննադատին այսպէս պա-
տաւորեցնելուց անմիջապէս յետոյ պա-
րունը գրում է. «Այս բոլորը մեզ մի խոր-
հրդածութեան է տանում. ինչ է
պատճառը, որ հայոց զբաղմունքները
այժմ այսպէս աննախանձիկ դրութեան
մէջ է ընկել: Արդեօք այն չէ, որ մենք
շատ ամենազգեսներ, բայց ոչ մասնա-
զգեսներ, ունինք: Ամեն մի գը-
րող գրում է ամեն բանի մա-
սին, և այս պատճառով էլ ոչ մի.
հարցի մէջ ոչ կարող է և ոչ էլ ժամա-
նակ ունի խոր թափանցելու, ուստի և
բոլոր գրուածքները դուրս են գալիս
վեր ի վերայ, թիւթ և արժէք չունե-
ցող: Այսպիսով նա ոչ միայն սպանում
է ընթերցողի ժամանակը, այլ և փչա-
ցնում նրան, սովորեցնելով թիւթու-
թեամբ «վերաբերելու» զգուշ ամենայն
ինչ, թուողիկ կերպով նայել և անցը-
նելու:

Իուցէ զբաղան աշխարհում այսպիսի
մի խիտ ինքնադատութիւն տեսնուած
չլինի. պարունը ինքն իրեն ապականում
է նախ խոստովանելով իւր այն թիւրու-
թիւնները, որոնք յետոյ ինքն իսկ դա-
տապարտում և պախարակում է: Նրա
քննադատներին խօսքի ազդեցութեան
տակ խօսում են նրա խղճմանը և
զգացմունքները և իրեն դատապարտում:
Հապա նա ասում է, որ իրաւունք չու-
նին իրենց ամենազգեսների մի անա-
ղին խումբ պահանջելու. Յետոյ ասե-

ստանանք, մեր մասին ինքն է հոգում,
— մի հանգամանք, որ որքան պատիւ է
բերում իրեն, այնքան ստուեր է ձգում
մեզ վրայ:

Սակայն քահանայական խնդիրներ
չօշափելիս Վշապի Քաղաքացիներին հան-
դիպելներս թէ ցաւալի է և թէ ուրա-
խալի: Ցաւալի է, որովհետեւ վշապը
պատճառողը մենք ենք. ուրախալի է,
որովհետեւ սովորաբար մեր դիրքն ու
վիճակը լըջօրէն քննադատողներին չենք
հանդիպում, եթէ հաշուի չառնենք աշ-
ու ձախ ի հաճոյս մրտադիր լինելունը:
Բայց Վշապի Քաղաքացուն յարուածից
արուած վերադառնալ քաղաքումը հայ
որբերի խնամատարութեան բողոքաւոր
գործին է վերաբերում:

Պ. Վ. Քաղաքացին, վիշտ ի սիրտ
նկատելով այդ մասում հայ ժողովրդի,
մանաւանդ թէ հայ հոգեւորականութեան
ծայրայեղ անարարութիւնը և ցաւե-
լով, որ վերջինի մէջ չգտնուեցին ցարդ
այնպիսիք, որոնք զգոնէ իրենց բարեկ-
եցիկ ժողովրդի արտի զանազան բող-
լուքներ, բացառելով է. «Ո՛վ Աստուած,
այս ինչ ստորաբար ժամանակներում
ենք ապրում. բարութեան (թէ բարե-
բարութեան) համար ոչ միայն սրտեր,
այլև բերաններն անգամ չեն բացուում:
Եւ նա փոփոխ է, որ եթէ հոգեւորակա-
նները իրենց բերանները բացառելով, ժո-
ղովրդի սրտերն էլ նրանց քանակների
դուրսը կը բացառեն, և անս մի թիւթ
բողոքներով ոսկու լեռներ կը դիպնեն
մեր առաջ և նրանցով զբաղաւոր որբեր
չունչ կառնեն ու կը օրհնային ի չէ-
նութիւն ազգի և եկեղեցւոյ: Նա մե-
ծայայտ է, որ լսելով մեր հրաւերի ձայնը,
իսկայն մայրն իւր մանկան օրօրօցը կը-
թողնէր, հայրը՝ իւր ձեռքի մօրճը,
սեղանուրը՝ իւր զբաղմունքն օգտե-
ցիականը մի կողմը կը դնէր, կամուռա-
կանը իւր ձեռքի համարիչը, կատարանը
իւր ձիւրի անձը վայր կը դնէր, մշալը
իւր ուսի բեռը, — և միմեանց առաջը
կտրելով իրենց լուսն կը դնէին հոգե-
ւոր հայրերի ափը: Երբեք միայն լուս-
տեսութիւն:

Եւ Վշապ լուրջ գիտատարու-
թիւններով և հանգիստեալ աշխարհա-
բանական անպարկէշ եկել և մեր այս
հրատարակութիւնը գեւե ևս լաւ փորձ
է ի մի խմբում մեր մասնագետներին
ընդհանուր ուժերով «ի գեղեցիկ գործ
կատարելու»: Այստեղից տեսնում ենք,
որ պ. Վ. Լալայեանը «մասնագիտաբար»
աշխատելու տենչ ունի, բայց չէ հա-
մարձակում իրեն մասնագետ անուա-
նել, որովհետեւ այլ բան է ամենագի-
տաբար աշխատելու տենչ ունենալը
այլ է մասնագետ լինելը: Եւ երկրորդը
որ նա ձգտում է մասնագետներին ի
մի խումբ հաւաքել:

Սակայն նոյն տեղում պարունը արգե-
լում է ոչ մասնագետներին քննադա-
տել Լէտուրնիսի կամ թէ իւր «Սղա-
զական հանգիստ», ինչպէս նախընթա-
ցում էլ դատապարտեց ոչ մասնագետ-
ներին կամ ամենագետներին:

Այս բոլորից յետոյ իսկայն հարց է
յառաջանում ընթերցողի մէջ թէ ար-
դեօք ինչ մասնագետ է պ. Վ. Լալա-
յեանը և ինչ նրա աշխատակիցները:
Մեր այս հարցասիրութիւնը աւելի ևս
սաստկանում է, երբ նկատում ենք, որ
պարունը դատապարտելի միջոցներ է
գիմում հաշակուելու համար, այնպէս որ
իւր գրուելը գոյաւանում է, խոստում-
ներ է անում և չէ կատարում, և այժմ
էլ խոստանում է հոգեւորներին հրատա-
րակել Գ. զիրքը, որ կատարելապէս
համազում ենք թէ չի իրագործելու:

Իւր ամենագիտական տենչը փա-
ռարանելուց յետոյ էլ ասում է, որ «Լա-
լայեանի վերաբերեալ ինքները խմբա-
գրուելուց յետոյ կարգացում են յո-
ղուածագիրներին (!) և այլ տեղադի-
ւերից կարգուած ժողովներում. յատ-
կապէս վերաբերելու նպատակով,

Բայց ո՛վ պէտք է առաջինը հանդէս
գար այդպիսի մի կողով: Ամէն բանի-
մայ հոգեւորական, ի հարկէ, որքան և
նա լինէր. Սակայն անշուշտ զէթ մեր
կերպում մեր աստուածապահ Թիֆլիսից
պէտք է հնչուէր կոչնակի առաջին ձայնը,
բանի որ 60 ի շափ քահանայք այստեղ
են գտնուում և 66 հազար հայ այստեղ
հովուում. մանաւանդ թէ նրանց թիւումը
կան 10—15 հազ միջնակարգ կրթու-
թեան տէր և 5—10 նիւթապէս ապա-
հովուած քահանայք: Բայց այդ հրաւե-
րը մամուլի միջոցով պէտք է լինէր, թէ
անձամբ: Իմ կարծիքով անպատճառ
անձամբ պէտք է լինէր. անձամբ պէտք
էր բողոքելով ժողովրդի սրտին, որով
հետեւ մեր ժողովրդի մտքի դռները թէ
լրագրական խօսքով բացուում են, բայց
նրանց սրտի, մանաւանդ քանակի դու-
րսը բանալու համար Գոյտոտներէրդի
գիւտը ըստ ամենայնի անգոր է: Սրա
փորձը վերջին տարիներս այնքան ան-
գամ արուեստ և մեաց ապարդիւն, որ
նոր փորձերի կարիք չէ զգացում այլ
ևս:

Անձամբ գիմելն էլ ըստ երեւոյթին
ամենադիւրին միջոցն է, իսկ ըստ էու-
թեան՝ ամենադժուարը. և եթէ մեր պ.
Քաղաքացին այս մասում էլ դատա-
պարտում քահանաներին, մեզ ըստ բա-
ւականին աշխատաւոր ու գործունեայ
չգտնելով, դա փախ է, ի հարկէ, որով
հետեւ մէկի փոխանակ, տաւր քահանայ
կարելի էր գտնել «ուսեալ» ներքի, որ
սիրով յանձն առնէին այդ պատուարը
մուրացկանութիւնը իրենց թշուառ որ-
բերի համար: Պ. Քաղաքացուն մի գլխա-
ւոր սխալը ըստ իս նրանում է կայա-
նում, որ նա բոլոր քաղաքացիներին և
առհասարակ հայ ժողովրդին իւր արշի-
նով է չափում: Նա իւր բոլոր արտունջ-
ներով ու յանդիմանութիւններով ասեւ
թէ մեր հրեան ի վեր այս լինէր աղա-
ղակիւս. «Ո՛վ հոգեւորականներ, երբ
եկաք ինձինց օգնութիւն հայցելու այդ
անուշ, անտէր որբերի համար, որ
ձեզ զլացայ մասը հանել իմ ունեցա-
ծից: Ձեր անշարժութիւնն է որ ինձ

(երես 381):

Հիմա ինքն ըստինքեան հարց է յա-
ռաջանում նախ թէ պ. Վ. Լալայեանը
մասնագետ է թէ ամենագետ: Այս հար-
ցի պատասխանը մենք պէտք է իմանանք
կամ նրա վկայականից, կամ նրա պաշ-
տօնից և կամ նրա գրուածքներից: Ա-
ռաջինից մենք չենք կարող իմանալ,
որովհետեւ նա մեզ տեղեկութիւն չէ
տալիս և մեզ յայտնի չէ թէ նա որ և
իցէ վկայական ունի աւարտման, քանի
որ որքան մեզ յայտնի է 2—2½ տա-
րուայ մէջ զմարտ թէ կարելի լինի
վկայական ձեռք բերել: Իսկ նրա պաշ-
տօնը ուսուցչութիւնն է և մենք իմա-
ցանք, որ պարունը աւանդում է Ջու-
շուայ թիւ. հոգեւոր գաղտնում ընդհա-
նուր պատմութիւն, ֆրանսերէն, հա-
յաստանի, աշխարհագրութիւն և վերջա-
պէս պատարասականութիւն: Թուրքա-
նութիւն. ուրեմն պարունը պէտք է լինի
պատմագետ, լեզուագետ, աշխարհագր-
ագետ և մանկավարժ. Եւ լուսնները
զբանց՝ վրայ և իւր միւս պաշտօնը նա
կլինի ազգագրագետ, մարդաբան և ըն-
կերաբան և այլ շատ բաներ: Ընթեր-
ցողը պէտք է կատարելապէս տղէտ լի-
նի, որ չնկատի թէ ուրեմն պ. Վ. Լա-
լայեանը ներկայումս է իր ևս գերաբը-
շխմանագետսիրութեամբ: Բացի
այդ, պարունը հրատարակել է իւր ա-
ռաջին գիրքը՝ 1896 թուի ապրիլ-մայի-
սին, իսկ այս երկրորդը տպագրութեան
է յանձնել նոյն թուի օգոստոսին, ու-
րեմն մի երկու ամսուայ աշխատանք է,
որովհետեւ դասերի ժամանակ չէր կա-
րող գիրքին այցելել քանի որ շարա-
թական 26 դաս միայն ուսուցչութիւն
պէտք է անէր: Գարջ երեւում է թէ ինչ-
պիսի հապճեպ և թուողիկ աշխատանք
պէտք է լինի Վաթանգայի մասին ժողո-

այսպիսի գաղաքացում է. ձայն հանեցէր
է, մէկ ձեր ձայնը լսեմ. կենդանի էր
թէ մեռած:

Բայց ես պ. Քաղաքացուն պէտք է
նկատել տամ, որ ժողովրդի սրտի դու-
րսը բողոքելուց առաջ՝ նրա տան դըռ-
ները պէտք է բաղխել: Եւ քահանան,
որ իբրեւ իւր բանաւոր հօտի հովիւը,
որի հովուութեանը յանձնուած է նա, որ
իբրեւ իւր ծխերի հոգեւոր հայրը, ու-
րոնց նա ծնել է աւետարանի քա-
րդութեամբ. որ իբրեւ նրանց խոս-
տովանաւորը, որի առաջ նրանք բաց
են անում իրենց սրտի ամենածածուկ
զգացմունքները, որ իւր ձեռքի խաղով
ասեւ թէ տեսնազրուած է նրանց կեան-
քի սկիզբը, մէջն ու վախճանը, որ ինչ-
պէս կեանքի ջրի մէջ, այնպէս էլ նրա
վերջալուսին, դնում է նրանց գերեզմա-
նի հողի մէջ, որ ի մի բան՝ պահպան
հրեշտակի պէս կոչուած է հսկելու նը-
րանց բոլոր քայլերի վրայ, որ հետեւա-
պէս ոչ թէ խնդրելու, այլ պահանջելու
իրաւունք պէտք է ունենար, որ իւր բա-
րեկեցիկ ծխերի տները ներս մտնելիս
որդիական անհաճութեամբ ու գոռան
քով պէտք է ընդունէր ու ողջագործէր
նրանց կողմից, — այն, այդ քահանան
անում եմ, որքան նուազագոյն պայ-
կեաններ ունի անցկացնելու նշանց
տան շնորհում, մինչև կարգին նրա ա-
ռաջ տան դուռը. Իսկ նրանց սրտերը,
որոնք ասեւ թէ զբաղում են պատեհա-
ւորում, այն աստիճան են քարացած
(1000 ից մէկը բացառութիւն), որ օգ-
նութիւն հայցող քահանան, եթէ մէջը
պատուալ զգացում կայ, երկաթի երես,
մաշկեղէն՝ որիւ պէտք է ունենայ՝ որ-
պէզդի մերժուելու գէպքում խորապէս
չվերաւորուի և կարողանայ հանդուրժել
սրտաբան բացառական պատասխանին:
Պէտք է գիտնալ նոյնպէս, որ մեր ժո-
ղովրդի մէջ որեւէ հանգանակութիւն ա-
նանելու համար այնքան պերճաւոր լի-
զու չէ հարկաւոր ունենալ, որքան ձաբ-
տարաւորեալ մեթոդ, և այնքան խնդը
թափելու շնորհ չէ հարկաւոր, որքան

հանգամանքները կանխօրէն կշռած լի-
նելու համար: Իսկ դրանք այնպիսի
յատկութիւններ են, որ ամենքին չեն
տրուում:

Ինչից է առաջ գալիս այս բոլորը
Առաջին նշանից, որ մեր ժողովրդը
տակաւին հասարակական, ազգայնակա-
ն և հանրային գաղափար չունի ձեռք բե-
րած, ուստի և ապրում է նեղ, ան-
նական, ետեմով հասկացողութեամբ
որին խորթ են այն ամենը, ինչ որ իւր
ընտանեկան անձուկ շրջանակից դուրս
են: Երկրորդ նշանից, որ մենք հոգեւ-
րականներս ընդհանրապէս այն աստի-
ճան վայր ենք ձգել մեր հեղինակու-
թիւնը ժողովրդի աչքում, որ եթէ նա
ունենայ ի պահանջուող լայն գաղա-
փարը մարդու գոյութեան խնդրի վը-
րայ, այնուամենայնիւ մարդասիրակա-
ն գործը մեր ձեռնիդեցութեամբ ու մի-
միջոցով չէր կատարի:

Ահա, իմ սիրելի Վշապի Քաղաքացի,
ահա թէ ինչու՞ «բարեբարութեան հա-
մար իմ բերանը չէ բացում»: Եւ ես,
իբրեւ հոգեւոր հայր, անշափ վերաու-
րում կլինէի, եթէ ձեր սիրտը իմ
սրտից աւելի վաղ բացուէր. եթէ քա-
ղաքային ձեզմից սովորելու լինի. թա-
մենայն զէպս ես սիրում եմ ձեր յան-
դիմանութիւնները, ես արդարացում
եմ ձեր զայրոյթը, երբ նրանք արա-
յալուում են ի շինութիւն ազգի և ե-
կեղեցւոյ:

Իմանում էր բահ. Նազարեանց.
Թ Գ Լ Ե

Ս. ԷՋՄԻՍՈՒՆԸ

(Անձնական տպաւորութիւններ)

V

Երկու խօսք էլ մասնադարանի մա-
սին:

Ս. ԷՋմիսունի մատենադարանի պը-
հարուստ մատենադարան չենք կարծում
որ լինի Գովհասում, որովհետեւ նա ա-

1) Տեւ Երեւան-Գոր 109.

համար: Քանի որ պ. Լալայեանը «մասնա-
գետներ» է որոնում, հասկանալի է, որ
պարունը ոչ միայն ոչ մի իրաւունք չունի
մասնագիտութեամբ պարծենալ և իւր
հրատարակութիւնը իբրեւ մասնագիտա-
կան գրուածք փոխադրանք, այլ և ոչ
մի կերպ չի կարող իւր հրատարակու-
ած, կամ լաւ եւ ասել, իւր խմբագրածի
ստուգութեան համար երաշխաւորել:
Եւ այս ամենից յետոյ կարծեօք իրա-
ւացի կլինի, եթէ պարունին խորհուրդ
տալիք միջոց յիշելու իւր գործունէու-
թեան ու գրութեանց մէջ ֆրանսիա-
կան յայտնի առածը. L'homme absurde
est celui qui ne change jamais. Եւ
լացնենք այս եւ. պ. Վ. Լալայեանը
գրում է. «Մենք խնդրել և խնդրելու
ենք, որ մեր ազգագրագետները (այ-
սինքն ոյր) նախ մէկ-մէկ վերցնեն մեր
և օտար մատենադարանները և նրանցից
բաղին բոլոր ազգագրական նիւթերը,
որոնց միացումն ու ուսումնասիրու-
թիւնը կրկնուեն անմիջապէս: «Այս օ-
լիմպական հրամանը մեզ տաւորելու
է թուում, մանաւանդ նախընթաց ասած-
ները ի նկատի ունենալով. ուրեմն տե-
սէք թէ որքան մեծամտութիւն. պարունը
ասում է, որ զբանց ռուսումնասիրու-
թիւնը կրկնուեն անմիջապէս, այն էլ ան-
միջապէս: Ուրեմն ժողովրդը ազգագրա-
գետի խնդրի բանը չէ այդ, այլ պ. Վ.
Լալայեանը պէտք է այդ անէ: Բայց
ապա ինքը իւր ամբողջ հանդիսի վը-
ճիւն էլ է տալիս, ասելով. «Ամազոնի
անձնաւորութիւնը շատ անգամ (միշտ)
երաշխաւորում է հարցողուած նիւթի
ճշտութեան (համար)». մի բան, որ կա-
տարելապէս բացակայում է պարունի
ամբողջ հրատարակութեան մէջ, ինչպէս
տեսանք և յետոյ էլ պէտք է տեսնենք:
(Երաշխաւորել)

Փանուէլ.

մենահինն է. ճշմարիտ է, Սեանն էլ ուներ մի ժամանակ, բայց ինչպես իմացանք վերջին ժամանակներս ուռիչելու ցեղեր են լայս ընկել և կերել, ապականել:

Մ. Էլմյաթյանը քարն ու հողը սիրող պաշտոդ հայր հէնց որ մի գիրք, մի ձեռագիր հանութիւն է ձեռք բերելի հասցրել է ա. Ոթոթի մատենադարանին հասցնել, նուիրաբերել և առնել Սթոպակայի օրհնութիւնը, օսկայն երեկ նուիրաբերող փառք ինչ գլխակ անձ, բաւականութիւնը և նպատակն միայն այն չէ եղել, որ օրհնութիւն ստանալով ալիւ, թէ իւր նուէրը ապագային մի օգուտ էլ պիտի ունենայ ընթերցող ուսանող սերունդի համար, թէ իւր նուէրով հետաքրքրող պիտի լինի:

Այդպէս, ժամանակի ընթացքում գրեթե հաւաքուել են ու դիզուել այն տեղ. բայց ուղիղը որ խօստովանեցրել էր, որ մատենադարանը իւր մատենաներով և գրքերով կարծես միայն նրա համար է, որ դուռը բաց անեն ու խառնուրին ու այնպիսին ցոյց տալով ծածկ համար.— ուսումնասիրութիւնը, աշխատանքը բացակայ են այնտեղ դից, աշխարհույ մեծ մասը համարեն մատենադարանը փակ է և զրիչ չշարժուում մէջը, քրտնոց աշխատող այն անմահ արարիւններից ջուր հանող սրտեր սողող Մեղրույն ու Սահակը եղիչին ու Մովսէսը վարդաբան լացակալ են. Հողում քրքր հայոց աշխարհ... սակայն, եթէ չենք մտադիւր, մատենադարանագլխին անունը Սահակ վարդապետ էր. միթէ այդքանը բաւական չէ:

Ցաւալի է, խիստ ցաւալի, որ մինչ օրս, և այժմ էլ աչքներս ցցած նայուելու ղէպի վնասն ու վնասեալի, կաթոլիկացած հարց այս և այս երկր, ուսումնասիրութիւնն ու աշխատութիւնը ստանալը,— կարգադրւում է նորի իսկ ամեն օր մեր աչքի առաջ հնութիւնների, աւերակների մասին տեղեկութիւններն ու նկարագրութիւններն այնտեղից տանենք. Իհարկ ցաւալի և մինչև անգամ ծաղրելի է երբ ծաղկի մէջ մենք ենք նստած, իսկ մեղրանութիւն կաթոլիկացած մեղրաներ են ժողովում և իրենց բունն ու փեթակը լցնում. եւ, միթէ դարձանալի միթէ բերաններս բացած պիտի ափշիւն որ նրանց հոգով կրթուող և նրան չեղից նիւթ առնող սերունդը մի ժամանակ ստանանալու է հայոց բուն հոգից, որ պէտքէ առաւ շնչեր ու զրկւալն սրբապայքից, ուր վերջին ժամանակ թշնամեաց աչքին անցնալ մի փառք բերաններն ու փշրանքներն փուշ ու սպտաակ են դարձել:

Թողնել մանաւանդ զբաւկան զատուկը, փակել մատուր ազրրի ակը և շարունակ մէջքի վրայ հապկաւտ պարկաւ ստոււերի մտնողալ, և, միայն ժամանակին փառք ուսելի խմել քնել, —

առնուալը ծաւալելու և հասնելու հոգը որքանազանութիւն և հասնելու հոգը, իմանալին նախանձել, զբաւարտել, վերանաեղի խօսել և քարկոծել, դա՛նաւալ... Ընթերցող. Եթէ հոգնել, զբաւարտելու, չտրտաւաւութիւն և հասնելու հոգը է.— մահացու և մեղք է:

Մեղնուր մտնում է մատենադարանը ան աբժանապախուր մէկ-մէկ ցոյց տալիս մատով.

— Այն մատուածաշունչ է, սա հինգ ազգիք է այս էլ նոր է գտնուել, սա էլ այս ինչն այն ինչն էլ նուրիւր, այն չգիտեմ... և այլն և այլն է: Բայց ընթացալին այն վիճակ, որ զբաւարտանալու պետք հպարտութեամբ ցոյց տալ զանազան և աւեր.— այս իմ աշխատանքն է, այս էլ Մ. վարդապետի. սա քաղաքապետ է, սա պատմութիւն է, այս քննադատութիւն է, այն ինքնուրոյն և այլն և ինչ օգուտ արդարեւ, երբ չհոգնեալ են, չհազը սակաւ. այսպիսի գրութեան վերայ պէտքէ հոգեց հանալ միայն և հեռանալ:

Միբանի ծագողով գարուն հօ չի լինիլ, աշխատանքները շատ են էլջմիածնում, մշակները քիչ. եղած միբանի հողին, որ իսկապէս հայ վարդապետի անուան արժանի հողով սրտով ծառայում են, ո՛ր մէկն անեն, ուսման, տպագրական, կամ մանկապարտական գործերը կարգի բերիլ, ժամանակակից շարքան գիմագրեն, փշանալու սերմերն արմատախիլ անեն, թէ՛ գրագարանում աշխատեն:

Այսպէս ուրեմն, գրականական անդամատանի համար մարդիկ չունինք, ումը քիչ է տուած ՚բանից շատ պահանջելու իբրտունք էլ չունինք. եղածները հին, ծերացած և անձեռնհաս են: ձեռնհասներն էլ հազիւ ընթացիկ գործերն են վարում:

Յոյսներս մօտիկ ապագայում Ֆերդեան սղգոգուտ ձեռնարանի օսանքի վրայ դնեմք, որ նրանք աշխատեն մի ուրիշ հիմնին, յետ ընկած, անշարժ մնացած շատ ազգաշահ գործեր կարգի բերեն և մանաւանդ գրական աշխարհը ծաղկեցնեն, որ կարօտ չլինենք միշտ վնասնային ու վնասակիւն սպասել, թէ այնտեղից մի հրատարակութիւն ենք ստանալու, որ ուսանենք: Ցանկալի է, որ կամաց-կամաց գրական ուսումնասիրութիւնների համար մի խումբ կազմուէր և յատուկ պարապել, աշխատել մեր հարուստ մատենադարանում, ըստ չափու և կարողութեան, մինչև որ կազմակերպուէր աւելի ընդարձակ կերպով: Այսպէս այցելուի տուջ մատենադարանի հարուստ նիւթերը նմանում են անթկան երկրագործի կալի ափին դիգած բարդերի, որոնք անձրիի և արևի տակ կալտուելու և կալմիլը ցորեանը յաղդից ու դարմանից զատելու են սպասում:

Ս. Սուրին.

ԹՂԹԱՎՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴՈՒՂԷՔ, 3 յուլիսի — Գիրակի յուլիսի 29 ին, տեղւոյս հայոց դերեմա-նտան մէջ հողին յանձնուեցաւ Դուշէ-թի քաղաքի, հարուստ վաճառական Աղէքսանդր Զաինեանցը, որ իւր բոլոր կարողութիւնը կտակել է բարեգործական նպատակով: Թաղմանը յերկայ էին Դուշէթի համարեա բոլոր բնակիչները: Տեղւոյս հայ հասարակութեան կողմից հանգուցեալի դազպի վրայ դրուեցաւ մի չքով պակս հետեւեալ մակագրութեամբ Անտոնառնեի համադաբարցուն Աղ. Ստ. Զալինեանցին — Դուշէթի հայ հասարակութիւնից, ծկեղեցում Յովհաննէ քահանայ Դէմսրեանը մի կարճ, բայց սրտառու, գամբանական խօսեց:

Հանգուցեալը երկար տարիների ընթացքում առեւտրական գործեր ունէր վարկկալկաղում, որտեղ գտնուում էր նաև կայքերի մեծ մասը: Գտակը զընուածք է Գիկի նոտարներից մէկ մօտ: Հանգուցեալը իւր բոլոր կարողութիւնը կարգադրել է այսպէս. Վաղդի կալակաղում գտնուած բոլոր նրա կաշքերը պիտի ծախունեն և փողը յանձնուի աբունական բանկին յաւիտեանական ժամանակով, իբրև անձնամխել գրամագրուիլ, իսկ տոկոսով սաննը պիտի պահուին միջնակարգ ուսումնարաններում և համալսարաններում: Դուշէթ կալուածներէ եկամուտով սաննը պիտ պահուին տեղւոյս հայոց ծխական դպրոցում, իսկ եթէ այսպիսի դպրոչ չլինի այստեղ — աբունական համապատասխան դպրոցում:

Ստանըր պէտք է լինեն միմիայն հայաբնական հայեր և պիտի ընտրուեն նախապէս հանգուցեալի ազգականներից, իսկ երբ այնպիսիք չլինեն, այն դէպքում — Դուշէթ քաղաքի և նոյն գաղաթի հայադաւան բնակիչների զաւակներէր:

Գնոջը տուած է բոլոր շարժական կարք և նշտանակուած է ցմար ամսական 100 ռ. Պոլսի, Գոսպակառնուի և

Վարդիկակազում պ.պ. Տեր-Տէրնանց
Մամուլանց, իսկ Դուշէթում պ. պ.
յւահեղեղեան, և Տէր Յովհաննիսեան
Անդրէս:
Գրական, յաւիտի 6 ին, Տեղոյս հայ
ողորմելի միասնաբուն ցանկութեամբ
տատարուելէ է այստեղ հանգուցեալ Զա
նեւանի հանդիսաւոր հագեհանգիստը:
Հանգուցեալի կալուածները թէ վա
րդակազում և թէ այստեղ գնահա
տում են մօտ 80,000 բ.:

Ա. Ա.

Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

ՅՈՒՆՍՏԱՆ ԵՒ ԹԻՒՐԻՍ

—
Գ. Գոյում, ըստ երեւոյթին, շատ էլ
ոյս չունին առհասարակ, որ խաղաղու
թեան բանակցութիւնները բարեյայող
ելք ունենան Սյա աթիւ «B ri Ta
gebl.»-ի Գ. Գոյս թղթակիցը հաղոր
ւում է. «Ամեն կողմից երկխոյսի լու
ծեր են ստացում: Ասում են, թէ հա
բեր մտադիր են կրկնել անցեալ տա
րուայ խաղաղութիւնը: Չայնիսի դրան կամ
մինչև անգամ գուցէ հենց այդ պատճա
ռով կառավարութիւնն ուզում է նորից
ընդունիլ արձակուած պաշտօնեաներին:
Դարբանց սահմանից հաղորդում են, թէ
թուրքացիներ են կատարում զէպի
թուրքաց հողը: Խիստ երկխոյսի է ներ
կայանում Ռուսիայի դրութիւնը (?), որի
համար ասում են, թէ մտադիր է խա
ղաղութիւնը խանգարել. Եղզըդ-Ֆէշկում
խստապահում են, որ թուրքերի հե
ռացումը Բեսասլիայից անկարելի է,
հաւատարմ աղբիւրից իմանում եմ, որ
Անգլիայի քաղաքականութիւնը յանկու
նդապետութիւնը ընթացք է ստացել թուր
քերի համար. գիտական ասաց ինձ.
«Ամեն կողմից փորձեցին ձգձգել գոր
ծը: Մեր համբերութիւնն արդէն հասել
է: Մեր կողմից մի երկու շաբաթ
էլ.— ոչ աւելի: Այնժամանակ էլ վճիռը
չի ընդունուիլ, ապա մենք կրկնենք
Թէ ինչ կպատահի այն ժամանակ, նա
չստաց, ակային և այնպէս մի բան ճիշտ
է.— եւրոպական համաձայնութիւնը ռու
սորովին քանգում է:»
Ընդհակառակը, Վեննայի պաշտօնա
կան շրջաններում դեռ ևս հաւատում
են, որ եւրոպական համաձայնութիւնը
գոյութիւն ունի: «Fremdenblatt»-ը
հաւանութիւնն չի տալիս Դրան գործա
դրութեան եզրակէսին, որով ևս ձգձգում
է խաղաղութեան բանակցութիւնները,
և առանձին ոյժով մասնանիչ է լինում
այն բանի վրայ, որ պետութիւնների
միաբանութիւնը մի այնպիսի իրողու
թիւն է, որին վերջի վերջոյ պիտի հա
ւատան Գ. Գոյում. Դրան քաղաքակա
նութիւնը կատարեալ անաղոտութիւն
կրկնի, ի՞նչ նա յոյս ունի, թէ պետու
թիւնների միջև տարաձայնութիւններ
կըմադնի: Ռուսիան և Անգլիան, միւս
մեծ պետութիւնների նման, կատարե
լապէս համաձայն են, որ խաղաղութեան
բանակցութիւնները պէտք է հասցնել
նախօրոք որոշուած նպատակին: Դուռը
կըհամոզուի, որ Յունաստանի զէմ տա
ւած յաղթանակից մեծամեծ օգուտներ
բաժնաբաշխ համար իւր արած փորձեր
բոլորովին ապարդիւն են և թէ այդ
փորձերը պիտի ջարդունեն նւրապայի
ամուր կամքի առաջ:
—«Standard»-ի Գ. Գոյսի թղթակցի
տեսիով, թուրքաց մինիստրների խոր
հուրդը մի զեկուցում է կազմել, որի
մէջ ցանկաւի է համարում վերստեղ
վերադարձը, որովհետեւ հնարաւոր չէ
նւրապայի միջնորդութեամբ պայմանե
ր մշակել Յունաստանի հետ խաղաղու
թիւն հաստատելու համար:

—«Neue Freie Presse»-ին Գ. Գոյ
սից հեռագրում են, որ Թըք սկան շըը
նաներում խիստ յուզում է նկատուած,
Դեռ Թըք սկան շըը

այն թրքական կենքերի ծանր բուպէ-
լին, Մի մարաշխառ ուղղակի սասը
որ թուրքերը չեն կարող վերագրաձը-
Թեսսալիան, որը ձեռք է բերուած
000 (?) զինուորի կենքերի գնով
նչևէ որ պետութիւնները չհամաձայ-
ն Թեսսալիան թուրքի ձեռքին թող-
լու, խաղաղութիւն հաստատեալու մա-
կն խօսք անգամ չի կարող լինել:

—Վեննայի քաղաքական շրջաննե-
ւ Փրանց Իօսիֆ կայսրի սուրթանին
սը հեռագիրը բարեկամական, բայց
ըջ բան են համարում: Այդ հեռագիր-
պէտք է ազդեցութիւն ունենայ բա-
սկցութիւնների փութացման վրայ:

—Անգլիական մի քանի թրքատեաց
ագիրներն աշխատում են Դրան յամա-
րութիւնն կառնադասանատուութիւն ձը-
րելու երկրպական այս կամ այն պետու-
եան վրայ: Այդպիսի լրագրորենին
ատասխանելով, Բերլինի կիսապաշ-
տական մամուլն ասում է. «Ճիշտ չէ
ն լուրը թէ Գերմանիան խաղաղու-
եան բանակցութիւնների վերաբեր-
մբ մի քիչ ուրիշ տեսակ է վարում,
այն միտ պետութիւնները, ընթէ Թուր-
քան մշտապէս խորէր Թեսսալիայի,
բանով ուղղակի տրանզարումը կըլինէր
լրբինի դաշնագիրը, որը Գերմանիան
անկանում է պահպանել իւր ամբող-
ութիւամբ: Բացի դրանից, եթէ Թուր-
քան իւր ձեռքին պահի Թեսսալիան,
բանով Յունաստանը ֆինանսական
բրտտներ կունենայ, հետեւաբար չի
արող կատարել իւր պարտաւորութիւն-
ները գերմանական պարտատէրերի
բարբերմամբ: Չխօսելով արդէն եւրո-
ական համաձայնութիւնը պահպանե-
ւ անհրաժեշտութեան մագին, այս
երթադրութիւնն էլ բաւական են, որ
գերմանիան չխոտորի այն քաղաքակ-
ութիւնից, որին հետեւում են եւրոպա-
կան պետութիւնները փոխադարձ հա-
մաձայնութիւնամբ:

—Մարքիզ Սուլբերին լորդերի պա-
տում իւր խօսած վերջին ճառի մէջ
Պոլսի բանակցութիւնների դանդա-
ւութեան վերաբերմամբ ասաց. «Այդ
անդադրութիւնը կարող է մեծ երկիր
ղղել, նա մինչև անգամ կարող է վր-
ապազուրը հետեւանքներ ունենալ, թէն
ն չեն հաւատում այդ հետեւանքների
օտարուտ լինելուն»: Գ.Պոլսում քննում
ն այնպիսի կարեւոր խնդիրներ, որ-
բիտիք սահմանների, պատերազմական
աղբերի հատուցման և դաշնագրերի
նքնիրեններ են: Ես չեն կարծում, որ
Թուրքաց կառավարութիւնն արդէն
այտնած լինի իւր վերջնական կար-
էքը այդ խնդիրներից որեւէ մէկի մա-
կն, բայց մենք ունինք պետութիւն-
ների կատարեալ համաձայնութիւնը
երկայումս պետութիւնները դեռեւ
ուտով չեն լքնիւ կայացնել: Ուստի
յն հարցի պատասխանը, թէ մօտե-
ում ենք մենք արդեօք վճռին, վերա-
բերում է գուշակութիւնների աշխար-
ին:

Թ Ի Ի Բ Ի Ա

Գ. Պոլսի Թերթերի մէջ մօտե-
ւս հրատարակուած Թուրքիայի վեց
հանգնների բարենորոգումների ծը-
ագրի վրայ, «Polit. Corresp.» ի տ-
ւով, ուշադրութիւն են դարձնել Գ.
Լոսի դիւանագիտական շրջաններում,
որովհետեւ այդ ծրագրերը հրատարա-
ւում է պարզապէս ցոյց առաւ հա-
պը, որ Յունաստանի հետ խաղաղու-
իւն հաստատելուց յետոյ, պետութիւն-
երի միջմատութիւնն անխորդ կըլինի
բարենորոգումների վերաբերմամբ, քա-
ի որ այդ բարենորոգումներն արդէն
ուծուած են (!?):

«Polit. Corresp.» ին Գ. Պոլսից գը-
ւում են. «Մի քանի օր է արդէն, որ
հիւլայո նաւահանգստի իշխանութիւնը
ստիկանութիւնն առանձին աշոգու-

հանգիստը ինչ է ստացուած, որ և հետագայ թուրքերի երկու անգամ, ներսկեմէօղին է ֆէնդի և հակիի գիւ, Ֆիդիլիյի Գանուրի վրայով արդէ ուժանակ են անցկացրել և ինչ են Գ. Գոլիս բերել այդ արկղը ական «Կուրթօթի» շոգենաւային ընթացքն մի նաւաստու ձեռքով, Ուսմիշոցներ են ձեռք առնուած, որ ինչ ուրիշ ճանապարհով չբերուի այն մինչեւ այժմս Գ. Գոլիս չեն ած ոչ վտանգաւոր արկղը և ոչ ալ երկու անձերը, Բայց և այնպէս տ խուզարկութեան են ենթարկում ացից եկող բոլոր նաւերը:

Գ. Գոլիսու մեծ ուշադրութիւն է լին այն հանգամանքը, որ երիտաւր թուրքերի կուսակցութեան գլխաւորական «Միդան» լրագիրը հարկ համարել բողոքել այն պնդումի դէմ, որ իբր թէ այդ կուսակցութիւնը թշնամի է օսմանեան այսպիսի տոհմին: Դա բոլորովին յայտնի է «Միդան»,- երիտաւր թուրքերի կուսակցութիւնը սկսուած է միայն, Թիւրքիայում օրիւր վարչութիւն լինի, և կռիւ է մըմն նրանց դէմ, որոնք չեն հետևում նրենցին:

Ի ԱՌ Ն Լ ՈՒ Ր Ե Ր

Ե ԻՆՉԳԵՍ ՍՅՆՆԵՑՑ ՈՒԼՈՒՐ ՈՆԿԻ ԼԻՍՏՈՒՆ

(Թրքական լեզուից)

—

Ամենակարգ Սլլաճ տեսանելի աշխարհ, ը, լուսինը, աստղերը և ուղիական ու աւառ (գետաւոր) մարզական ստեղծանելուց յետոյ, երբ կամեցաւ հանաւանալ, նրան ներկայացաւ հրեշտակապետ Բայելը՝ շնորհ Գարբիլը:

— Ե, ամենակարգ Սլլաճ, ողորմութեան մասութեան աղբիւր, — բացականչեց Ֆիլէլը երեւի վրայ վայր ընկնելով առաջինը գէղեք առաջ, — ներքի քո հաւատարմութիւն, որ համարձակում է երեւալ քո հանաւապալ աշխարհ:

— Ես իբր, իմ հաւատարմ. սարսկ Ֆիլէլ, — առաջ ողորմած Սլլաճ, — աստ աներդ, ինչու համար ես եկել ինձ մօտ:

— 0, ամենակարգ, դու ստեղծեցիր բոլորապառ և անհաւատ մարդկանց. դու ունի աղբիւր և ցեղերի բաժանելով ընտանեցեալներ երեսին, բայց նրանց մէջ ոչ մի վրեպի չկայ: 0, Մի՛նչ Սլլաճ, դու մոռանալ անգլխացուն ստեղծել: Իսկ ես, ներքի բլում եմ, ողորմութեան աղբիւր, շատ ցանկանում գէթ մի անգլխացի տեսնել. նրմասին ամբողջ աշխարհում զանազան լուրեր չունի:

— 0, Ֆիլէլայէ, ես չեմ մոռացել անգլխան, սակայն գործնում եմ որ ես բաղմամբ իբր պատճառի մեղ:

Հրեշտակապետ Ֆիլէլայիլը արտասուքներն սկսեց աղաչել Սլլաճին, որ նա ստեղծանգլխացուն:

Վերջապէս Սլլաճը խոճահարուեց իւր հրաւորակապետի վրայ և առաց.

— Լաւ, Ֆիլէլայէ, ես կըվատարեմ քո խնդ, կըստեղծեմ անգլխացուն:

Եւ Սլլաճը դու և չվերապրած «բերի» քի վերջին հնչելները, նրանց առաջ յայտարարեց որ ցամաք գծում անգլխացին: Զըհուր կըբաղով դիմելով Սլլաճին, նա բացականչեց. — Շատ ինձ քո զբոմի բռնիք:

— Հը, ինչ կասես, Ֆիլէլայէ. ճշմարեւաւոր, — հարցրեց Սլլաճը հանգիստ ժպտաւ:

Եւ նրա ժպիցը զբաղեց մէջ վարդեր քառուցան, օգը լրջեցան տնուշաւորաւոր, իսկ մարդկանց սրտերը յազեցան կրօնամբ:

(Չորն. Վեսա):

Ք Ե Ռ Ա Գ Ր Ն Ե Ր

ՆԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 յուլիսի — 65-րդ ճակաւադրին հանկաժ տոմսակալ:

Սերիաների համարները: 15857, 469, 11033, 13374, 15491, 126, 9715, 374, 16311, 2684, 551, 9849, 14764, 18387,

ՆԵՌԱԳՐՆԵՐ

ՆՏՆԵՐՔՈՒՐԳ, 1 յաւիտէի — 65-րդ
Հակախաղին հանդած տոմսալ-
ր:

ՍԵՐԻԱՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐՆԵՐԸ: 15857,
469, 11033, 13374, 15491,
126, 9715, 374, 16311, 2684,
51, 9849, 14764, 18387,

9542, 618, 17300, 7095, 15561,
1271, 2790, 14895, 14512,
911, 5465, 935, 2296, 4515,
19607, 5952, 16114, 8009, 4464,
8457, 14304, 1967, 1520, 2929
17058, 18705, 4908, 4009, 5620
17752, 15303, 19541, 16875,
14407, 13204, 14539, 11868,
16422, 14463, 2812, 16315,
9569, 751, 9339, 12329, 344,
18858, 17890, 15466, 5366,
16173, 15848, 9560, 11998,
12744, 12711, 2897, 2493,
1290, 9308 524, 382, 2735,
110, 10237, 9217, 12229,
11396, 17495, 15447, 7546,
4188, 1404, 15062, 19732,
19233, 1665, 798, 3195, 3301,
9579, 5849, 15958, 4756, 1105,
15851, 4074, 6075, 12632,
17594, 6157, 11200, 13992,
12269, 10988, 106, 3951, 11250
2750, 1917, 10386, 9654, 19394
10345, 68, 12403, 8733, 4450,
8614, 3142, 18201, 13779,
17285, 2260, 11736, 6737,
1856, 4801, 1697, 8455, 2703,
19771, 4815, 9231, 17811,
11976, 12469, 9544, 9933, 6545
2351, 11222, 2262, 3845, 6694
9026, 13017, 10416, 41, 6667,
17378, 5323, 129, 16029, 11622
10895, 15313, 452, 5558, 12113
3561, 17801, 1824, 11392,
15326, 14507, 14942, 741,
5494, 18900, 3014, 3971, 15977
11875, 4556, 18980, 11888,
12912, 9993, 5355, 18306,
11597, 8799, 7161, 19540, 8888
5682, 11204, 2513, 12900, 3978
18108, 831, 12353, 437, 19819,
12875, 15688, 14083, 12115,
17208, 3093, 14447, 18220,
4077, 8454, 2700, 16760, 1561,

Գրեթե, 2-րդիս. — Փայտաբեր
համաձայնության օրենքի հաստատված
տնօրինական հետ լինելիք քաղաքական
միություններ:

Օրենք. — «Հոգեկոչներն» նաև վաղ
ուղևորություն է դեպի Քերզն. Գերմա-
նական կայսեր առաջնորդները գոհացու-
ցիչ է:

Գ. ՊՈԼԻՍ. — Սյուր զեպանների ժո-
ղով տեղի ունեցավ, որը շարունակուեց
3 ժամ. Գամբոնը ճանապարհուելու է
հինգշաբթի:

ԼՈՆԴՈՆ. — «Times»-ին հետագրում են
Գ. Պոլսից, որ Անգլիան և Ֆրանսիան
չեն պատասխանել Գրան շրջաբերական
այտագրին, որով նա յայտարարում էր,
թէ մտադիր է Գրան լիգին դրոշմ
դրաբերելու. Բուլիան ընթանալի պա-
տասխանել և խորհուրդ է տուել, որ նա-
խից քննութեան ենթարկել իւր վճիռը:
ՊՈԼԻՍ. — Ֆելիքս Ֆորը ներկայ էր
Միլիարդի կամուրջի բացման հանդի-
սին: Քաղաքային խորհրդի նախագահ
Խոսեռը շնորհակալութիւն յայտնելով
հանրապետութեան նախագահին, իւր
ձեռքի վերջում ինդիկոն նրան մատու-
ցանել Ռուսիային Ֆրանսիայի մայրա-
քաղաքի հաւանութիւնը:

Գ. ՊՈԼԻՍ. — Երէկ տեղի ունեցաւ մի-
նիստների արտակարգ ժողով: Դե-
պուտետների առաջին կարգի ժողովը
հիշելու է հինգշաբթի:

ՏՕՍՍԿ, 3-րդիս. — Յուլիսի 2-ին զա-
տարանական հիմնարկութեան բարձր
վարչութիւնն և ժողովրդի ազգային բազ-
մութեան ներկայութեամբ, հանդիսա-
ւոր կերպով բացուեցան նոր դատա-
տանաւաններ:

ԳՐԱՆՈՅԵԱՐԿ. — Յուլիսի 2-ին նահան-
գական դատարանի նախագահը բացեց
նոր դատարանական հիմնարկութիւն-
ներ:

ԻՐԱՆԻՏՈՎ. — Յուլիսի 2-ին զատարա-
նական միաստիւր Իրանական բացեց
նոր դատարանական հիմնարկութիւն
ներ:

ՋԷԴԴԵ. — Երէկ տեղի ունեցաւ մի-
նիստից ոչ ոք չէ մնալ:

Գ. ՊՈԼԻՍ. — Զրջող լուրերին նայելով
բոլոր մեծ պետութեանց ներկայացու-
ցիչները սուլթանին լուրջ խորհուրդ են
տուել առանձինների մասին զիջելու:
Գերմանական կայսրը պատասխանել
է, որ կառավարութիւնը նորից կըքննի
սուլթանի պահանջը, որից յետոյ նոյն
լուրջ նկատողութիւնն է արել: Սուլթա-
նը պատասխանել է, որ կրնետի այդ
խորհուրդներին, բայց միեւնոյն ժամա-
նակ իրենից հեռացնում է ամենայն
պատասխանատուութիւն, որ կարող է
յառաջանալ Թիսուլիան ամբողջապէս
զիջելու առթիւ ամբողջի և զօրքի մէջ
յառաջացած տղաւորութիւնից Միլիա-
տրները ժողովի որոշումը գիտ եւ յայտ-
նել չէ: Սուլթանի և մինիստրների միջև
ըստ երեւոյթի, ընդգծուողութիւնները
գիտ եւ շարունակուեցին: Ժողովրդի
մէջ լուրերն ապահով չէ, բայց սպա-
նիքը, աստիճանադրերը և հողերա-
կանութիւնը դէմ են Թիսուլիան վի-
րադրման:

Իմրազի հրատարակիչ:
ՍՊԱՆՍՈՐ ՍՊԱՆՍՈՐՈՐՈՐ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ ՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԱԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱՌՈՒՂԻ

Մարդատար № 1 գնացքը դուրս է
գալիս Բազումից դեպի Թիֆլիս օրուայ
4 ժամ և 1 րոպ. Թիֆլիս է հասնում
առաւօտեան 8 ժամ 30 րոպ. Դուրս է
նում Թիֆլիսից դեպի Բաթում առա-
ւօտեան 9 ժամ և 15 րոպ. Բաթում է
հասնում երեկոյեան 8 ժամ և 48 րոպ.
Մարդատար № 9 գնացքը դուրս է
գալիս Բազումից դեպի Թիֆլիս դիւրեւայ
12 ժամ և 6 րոպ. Թիֆլիս է հասնում
երեկոյեան 7 ժամ և 10 րոպ. Դուրս է
գնում Թիֆլիսից դեպի Բաթում երե-
կոյեան 7 ժամ 55 րոպ. Բաթում է
հասնում առաւօտեան 8 ժամ 45 րոպ.:

Մարդատար № 2 գնացքը դուրս է
գալիս Բաթումից դեպի Թիֆլիս առա-
ւօտեան 7 ժամ 45 րոպ. Թիֆլիս է
հասնում երեկոյեան 8 ժամ 34 րոպ.:

Թիֆլիսից դեպի Բազում է դուրս գնում
երեկոյեան 9 ժամ 34 րոպ. և Բազում է
հասնում օրուայ 1 ժամ 2 րոպ.:

Մարդատար № 4 գնացքը Բաթումից
դուրս է գալիս դեպի Թիֆլիս երեկո-
յեան 8 ժամ 35 րոպ. Թիֆլիս է հա-
սնում առաւօտեան 9 ժամ 11 րոպ.:

Թիֆլիսից դուրս է գալիս դեպի Բազում
առաւօտեան 11 ժամին և Բազում է
հասնում առաւօտեան 6 ժամին:

ՊՈՍՏԱՅԻՆ ԿԱՌՔԵՐԻ ԵՐԹԵՒԵՆ
ՈՒԹԻՒՆ ՌԱԶՄԱՎԻՐԱԿԱՆ ՃԱ-
ՆԱԿԱՐԶԻ ՎՐԱՅՍՍԱԿԱՆ ՄԱՅՐՈՒ
ՄԵԿԻՑ ՄԻՆԶԵՒ 1897 ԹՈՒԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ ՄԵԿԸ:

Թիֆլիսից. — 5 տեղ ունեցող կառքը ա-
ռաւօտեան 8 ժամին, գիշերում է Մի-
թի կայարանում և հասնում է Վաղի-
կաւկաղ յաջորդ օրը, երեկոյեան ժամը
7-ին Դարձեալ 5 տեղ ունեցող կառքը
առաւօտեան 10 ժամին, գիշերում է
Գասանաուր կայարանում և յաջորդ օրը
երեկոյեան 9 ժամ 10 րոպէին հասնում է
Վաղիկաւկաղ:

Վեց տեղ ունեցող կառքերը (առանց
գիշերելու) դուրս են գալիս առաւօ-
տեան ժամը 7-ին և երեկոյեան ժամը
3-ին և յաջորդ օրը հասնում են Վաղի-
կաւկաղ առաջին առաւօտեան 9 ժա-
մին, իսկ երկրորդը երեկոյեան 5 ժամ
20 րոպ.:

Վաղիկաւկաղից. — հինգ տեղ ունեցող
կառքերը դուրս են գնում առաւօտեան
ժամը 7-ին (գիշերում է Միթում) և
դարձեալ առաւօտեան ժամը 9-ին (գի-
շերում է Դարձաուր կայարանում): Թիֆ-
լիս են հասնում յաջորդ օրը երեկոյեան
7 ժամ 25 րոպ. և դարձեալ երեկոյեան
8 ժամ 15 րոպէին:

Վեց տեղ ունեցող կառքերը (առանց
գիշերելու) դուրս են գնում առաւ-
օտեան 8 և երեկոյեան 7 ժամին և յա-
ջորդ օրը հասնում են Թիֆլիս առաջի-
ն առաւօտեան 8 ժամ 15 րոպ. և եր-
րորդը երեկոյեան 8 ժամին:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

КАКАО
БЕЗЪ МАСЛА
ЗДОРОВЫЙ
ПИТАТЕЛЬНЫЙ
НАПИТОКЪ
МИНУТНОЕ ПРИГОТОВЛЕНИЕ
100 ЧАШЕКЪ ИЗЪ ФУНТА.
С.С.ИУ.И.К.
(M.) 52-24

ՍԱՆՏԱԼ ՄԻԴԻ
ԴԵՂԱՆՈՐՈՆԵՐԸ ԳՐԻԶՈՐ
(ԹՈՅՆՈՒՆ ԹՈՒՄԱՆՈՒՄ)
Սա կապույտներն իրենց մէջ պա-
րունակում են մարդու սանտալի
էսէնցիա:
Դեղածներին խուսափելու համար:
պահանջները զրոյցը, որ
խիտում է սեռառորոգ իւրա-
քանչիւր կապույտի վրայ:
Դահնաւոր Ռուսիայի զեղատներում:
X 27596 29-10

ՈՐԿԱՆԻՐՈՒՄ Ե ԳՈՍՏԱՂ
2 Բ. 25 Գ. ՃԱՆԱԳՐԱԿԱՆՈՒՄ
ԵՐԱՊԵՐԱՆ ԹՈՒՄԱՆՈՒՄ
ԴԼԻՍԻՈՐ ԳԱԶԵՍԸ
ТОРГОВЫЙ ДОМЪ
Парфюмерная Лабораторія І. Гол-
лендеръ
С. ПЕТЕРБУРГЪ
Демидовъ переулокъ № 1.
(M.) — 955. 11-7

ՄԱՆԿԱԿԱՐԶ
ՍՈՓԻԱ ԽԻԶՆԵՆԸ
ՏԵՂԱՓՈԽՈՒՆԸ
Սերգեյեւկայա փ. տ. №1 (Սոլալուում)
(781) 10-10

ԵՐԵՒԱՆԵՑ ԹԵՄԱԿԱՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐԱՆՈՑԻ
համար **ՀԱՐԿԱՒՈՐ Ե ՏԵՍՈՒՅԸ**. Երբ ունենալու է շաբա-
թական 12 դառ. տարեկան առճիկ 1500 լուրի: Առաջին նոյն դպրանո-
ցի հոգաբարձութիւնը խորում է ցանկացողներից, շատայն յայտնի
իրենց կամրը հոգաբարձութեանս ուղարկելով իրենց ուսման վկայագրերը:
Անդամ Հոգաբարձութեան Կարագետ Գամարական:
Քարտուղար Ա. Սրշակունի.
(793) 3-1

Ներսիսեան դպրանոցի վեցերորդ դասարանի մի աշակերտ ցան-
կանում է ունենալ դասեր ընթերցող սովորական առարկաներից, հայերէն
լեզուով: Առանձնապէս կարող է պարագլխի **ՄԱՏԻՄԱՏԻԿԱԿԱՆ**
առարկաներից: Կարող են գիմել նրան նոյնպէս և ուսաց ստորին
կարգի ուսումնարան մտնել ցանկացողները և վերաբնութիւն ունեցող-
ները: Պատրաստ է բոլոր պայմաններով գնալ և ամարանոց: Տեսնել առաւ-
ծ. 9-ին: Հասցէն՝ Малая-Орбеліановская, д. № 34.
վերին յարկ:

6-2

Կ Ո Մ Բ Ի
Օսկրիկ արծաթից շինուած դրացանի ամուր լուսանկարչական գործիքը,
որ պատրաստուած է Հիւրագոյում:
ՊԱՏԿԵՐԸ ՀԱՆՈՒՄ Ե ԶՍՊԱՆԵՐ ՍԵՂՄԵԼՈՎ
Գործիքի միմուլիտան չափը **40x50** միլիմետր:
Գործիքի ծանրութեան չափը **34** գրամներ:
Պատկերի միմուլիտան չափը ուղիղ **28** լուր. միլիմետր:
ԿՈՄԲԻՆ 25 պատկերի ժապաւեղով հանդերձ արժէ **9 ր.**
Չունարիկ և ճանապարհածախքը Ռուսիայի բոլոր տեղերի համար ձրի է:
Ю.Г. Пижота въ Одессѣ. միակ ներկայացուցիչը Ռուսիայում:
(M.) 75392. 1-1

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ԹԻՓԼԻՍ, ՆԱԴՈՐՆԵՑԵՆՔՈՂՈՑ, № 9
Ցանկացող ունենալ իրենց Առաւօտեան դրոշմի համար անցեալ յու-
նիս ամսում ուսման քննադրի աւարտած աշակերտներ և աշակերտու-
հիւն, թող բարեհաճեն գիմել կուրսերի հիմնադրի, Ս.Մանուէլեանցին:
Առաւօտեան ստացել են մասնագիտական Առաւօտեան կրթութիւն,
Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուից հաստատուած ծրա-
գրի համեմատ, և ունեն օրէնսդրութեան արտադրութիւն:
Ընդունելութիւնները սկսուելու է սեպտեմբերի 1-ից: Կուրսերի ծրագրին
և կանոնները կարելի է ստանալ չէք-պէս կըր. Ծովանուլիների բան-
կային գրասենեակում և Կուրսերի հիմնադրի բնակարանում: Օտար քաղա-
քացիք գիմել են Тифлисъ, учредителю по коммерческихъ Курсовъ
С. И. Мануэльянцу.
(668) 12-1

Կ Ե Ն Դ Ա Ն Ի Լ ՈՒ Ս Ա Ն Կ Ա Ր Ն Ե Ր
Մ Ե Ծ Պ Ա Հ Ե Ս Տ
հենց նոր ծախու են հանուած և կան պահեստի մէջ
ԼԻԻՄԵՐԻ ԻՍԿԱԿԱՆ ՍԻՆԵՄԱՏՈԳՐԱՖՆԵՐ
Պահեստի մէջ պահուած բոլոր զարմիրները կարող են ցոյց տրուել գոր-
ծիկիս: **ԷԻԻՍՈՆԻ** իսկական **ՓՈՆՈԴՐԱՓՆԵՐ** և **ԼԻ-**
ՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԳՐԱՓՈԳՐԱՖՆԵՐԻ պահեստ: Մեծ բա-
նակութեամբ **ԵՐԻՈՒՆԵՆ Ե ՕՐԿԵՍՏՐԻ** դրանալիներ:
Լուսանկարչական պարագաների ամենամեծ պահեստներ ամբողջ Ռուսիայում

Ֆ. ԵՈՒԻՄ Ե Ի ԸՆԿ.
С. ПЕТЕРБУРГЪ
Невскій, № 3.
(M.) № 70830.
МОСКВА
Театральный проездъ
д. Художья.
3-3

ՊԱՏԵՄՈՐ ԻՇՏԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՅՆՈՒԹԵՈՒՄ
մամուլի տալիս է և շուտով լոյս կըտեսնի:
(ԵՐԱՐԶԱՐՈՐ ԼԵԶՈՒՈՎ)
ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԵՐԿՐԵՒՈՐ ԿԵԼՆԵՐԸ
Ե
ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ
Հ Ի Ի Ս ՈՒ Ո Շ
20րդ սունտարանիչներից ժամանակագրական կարգով
5-4 Տաճատ քահանայ Մարգարեան.